

Cédulák XXXIII.

– amíg a víz nem sodorta el őket, szokott helyükön, a fedélközben, előírással ablakzatukban állva – játszott a zenekar. Ha ismerném a repertoárt, mondanám, mit muzsikáltak. Hideg volt, fagy-pont alatt, jégtáblák és egy késve észrevett jég-hegy között süllyedt el a Titanic. Alig három óra haláltusa után a hajó fölbillent, és örvényt vetve elmerült az óceán jeges, fekete vizében. A túlélők elbeszélése szerint a zenekar játszott, ameddig a víz el nem sodorta alóluk a hajót. Előtte nem dobták el zeneszerszámaikat, nem rohantak a leeresztett csónakokhoz, a zenekar kötelességtudóan játszott. A süllyedő hajóóráson szólt a muzsika, mintha valami örült elfelejtene, mi történik körülötte... Különben kísérteties csend volt, a mélyfekete éjszakában az utasok kiabálása a hajófedélzeten túl alig hallatszott. Semmi jel nem utal rá, hogy valami különleges emberekből állt volna a zenekar. Nyilván vonzó állást jelentett a Kék Szalag rend várományosának, a Titanicnak az útján játszani, de a kürtösök, dobosok és harsonások nem valami kivételes jegyek alapján kerültek kiválasztásra. Sokat dolgozhattak az úton, hiszen minden este játszottak a vacsoránál, utána a táncnál, és még ha változó felállásban is, de fárasztó munkát végeztek. Akik akkor, süllyedés közben zenéltek, a zenekari törzshöz tartoztak, de habitusuk átlagos lehetett. Mégis emberfö-lötti kitartást mutattak. Vagy félelmükben zenéltek? Egymásból és a zenéből merítve erőt, hogy a szokott munkát végezték? A megszokás adott számukra erőt? Csukott szemmel játszottak, nem is akarták tudni, mi történik a hajón? Hősöknek tűnnek, valójában munkájukba menekültek? Titkukat magukkal vitték.

– közel 90 évesen még úgy kel föl a fotelből, hogy két térdére csap, és feláll. Nincs nyögdécse-lés, bot után nyúló bizonytalan mozdulatok – fölkel, és jár... Másik bénán született, igaz, születése után kevéssel, még 4 éves kora előtt – a végtagok lebénultak. Később sokat javult, de csak a kezdeti állapothoz képest – úgy egyébként... az

újságért lemenni vállalkozás. Egykori sorstársa két bottal járt kicsi kora óta. Valami soha meg nem fogalmazott sorsközösséget éreztek, pedig a két botostól sokan tartottak. Ismét másik rendesen járt, legfőljebb egy kicsit lassan beszélt, azután romlott az állapota, később nemigen tudta, hol van. Harminc múlt, amikor ágyhoz kötött lett. Két kisgyermek maradt utána. És akkor a különféle betegek tömegei... Kényszerből sokan súlyos hátránnyal indulnak az életnek. Önmegvalósítás, saját sorsod kovácsa – tréfálkoznak a tudatlanok. Uram, teremtményeid sokasága későn jut föl a hegy derekáig is, míg mások onnan veszik a startot. És ez még csak betegség, még szó nem esett a talentumról, amit valakiknek adsz – sokak egy életen át üldözik. Mint a szépséget... Más a hírnevet, mely neki édes mákony, mint a pénz. De talán legfőbb csábító a hatalom! Ki megízlelte gyönyörét – nélküle félemler, boldogtalan... Uram, ezek az ember világának partjelzői, mindent lebíró csomópontok. Ha képes vagyok elkerülni – talán nagyobb eséllyel üdvözülök. De lehetőségeinket fényévek választják, míg céljaink között ha arasznyi a rés. Mindenkit fogadsz, de keveseket áldottál a hit boldogságával. Miként adományod – a szerelem. De köszönöm, hogy még köztük vagyok.

– a napokban mutatták be *A megfigyelt ember* című vaskos könyvet, amely Csoóri Sándor életének két évét mutatja be az ügynöki jelentések tükrében. A két év alatt mintegy 250 jelentést írtak a költőről, ha jól emlékszem, 80-an. Ennyi látszólag barátja, jó ismerőse volt, aki beszélgetéseik után jelentett. Ilia Mihály szegedi irodalmárról tán 50-en jelentettek évekig, meg akik a levelezését olvasták, elemezték, összegezték a róla szóló jelentéseket... Illetve a lehallgatók, akik a lakásban elhelyezett mikrofonok hanganyagát elemezték. Úgy tudni, mintegy 100 ilyen, szoros megfigyelésben élő ember volt országosan. Ezekről napi jelentések készültek a legfőbb vezetők asztalára. Védtek tőlük a hazát. Pontosabban a szocializ-

must. Mindennek részleteit most láthatja a nagyközönség, 30-40 év után. Kérdeztem Ilia Tanár urat, voltak-e a jelentői között barátai? Igen, a megbeszélte időben találkoztak, lakáson is, beszélgettek, azután a fazon hazament, és körmölt. Egy ilyen jelentő akár másokról is írt, Péter László irodalmárról, ha meghívták egy összejövételre, az ottaniakról is. Mit énekeltek, ha ittak, netán ki rúgott be – ilyeneket. Miután a rendszerváltás után kiderültek a nevek – többségük bocsánatot kért. Szóban és írásban. Néhányan többször is. Így ment ez. Aki jelentett, utóbb indokolta tettét, zsarolták, kényszerítették. Ilia Tanár úr mindenkinek megbocsátott. Nem lehet örökké haragudni, tette hozzá. Már ha kérdenéd, milyen ember, aki barátnak mutatja magát, de közben pénzért jelent rólad – válaszolj magad.

– adni és kapni – egyszerű szavak. Cselekedni is. Odaadod neki, elfogadod. Ez már sokaknak nehéz. Talán nekem is. Elfogadni – valamire igent mondani. Nem akarsz tartozni, adj valamit te is. Cserébe. Ne sajnáld, kicsinyesség lenne. Szépen adni és kedvesen fogadni – ritkán történik. Pedig látszatra ez is oly egyszerű – ha a szívedben minden rendben. Örömben adnál, de honnan tudhatnád, minek örül. Marad a pénz. Mennyi? Könnyen lehet, ami neked megfelelő összegnek látszik – neki kevés. Annyit meg neked nem ér! Arról nem is szólva: hogy adod át? De ha nem fogadja el, megbánthatod! Elronthatod a helyzetet. És a szívedben is ott marad a túske, nem tudad kifejezni, amit akartál... Nőknek virág, persze, de a virágnak színe van, nem mindegy – ha tűzpiros, még félreérti! És egy csokor gyakran kevés! A többit hogy adod oda? És elfogadni, az sem könnyebb! Ne adjon nekem semmit, nem vagyok rászorulva. Még mit nem, lekötelezettje maradjak! Egyszer egy aktatáskát kaptam volna egy évfolyamtól. Előtte jelentett föl egy kollégám, ellenzéki vicceket meséltem az értekezlet szünetében. Ha elfogadom az adományt... – elutasítottam, de az egész huzavona keserves emlék még ma is. Adni talán könnyebb, mint kapni – lélektől lélekig. Nem mutatja, de tudod – szüksége van rá. Akár néhány szem virágmagra – van kevesebb?

– lehetne kérdezni, melyik ezeréves bűnünk megtorlása a 20. századi történelmünk. És hogyan lehet kérdezni, amikor '56 még mindig titok? Pl.: Miért osztott a rendőrség fegyvert teherau-

tórol Pesten 23-án este? Tán másnap Szegeden is... Ki döntött erről, és miért? Legyen mit megtorolni?

– Malek Andrea énekesnő kérdezte a minap egy rádiós beszélgetésben: *Vajon miképpen lehetséges, hogy Isten még mindig szereti az embert?* Advent idején talán másokban is fölötlik a vágy, bárcsak jobbak lennénk, megfontoltabbak, és jobban vigyáznánk a másokra. De tömegesen nem vagyunk ilyenek. Lehet, máskor sem voltunk mások, lehet mindig is így volt, csak most többet tudhatunk a világról, de akárhogy is, nyomasztóan sok a gonoszság. Nem csak úgy, hogy csalódunk a föntebb lévőkből, mert azok tán máskor is megtették, éppen most látom Kuncze Gábor „vallomásait” könyvében. De a társadalom akkor működik normálisan – ha tagjai tömegesen törvénytisztelők. Fönt is, meg itt, alant. Nem lehet rendőrt állítani mindenhová, bízni kell bennem, hogy betartom a törvényeket, ha nem is veszik kamerával, amit teszek. Hajdanában Kant még az „ész súgott parancsát” remélte: *Tégy úgy, amint mindenki más is cselekedne helyedben – föltéve, hogy jót akar!* Na, ilyen volt a jámbor idők elmékedése... Ma? De visszatérve a kérdésre: Miért szerethet még mindig? Teremtményei vagyunk, s jó Pásztor a mi Urunk, szól az imádság. Megelégeti egyszer? A vízözön után Noénak ígéretet tett – többé nem teszi... A szivárványt adta zálogul.

– nyugdíjas tanárnő meséli, milyen botlása volt éppen 20 évvel ezelőtt. Azon a nyáron ment nyugdíjba, és úgy tervezte, legalább egy évet pihen, mielőtt bármihez is kezdene. Nem így alakult. Előtte tankerületi vezető volt, nyugdíjasként hazament szülővárosába, ahol megkeresték egykori gimnáziumából, hogy egy tanárnő gyermeket szült, őszre be kellene ugrania, az érettségiző osztálynak magyart tanítania. Kötelességének tartotta segíteni – elvállalta. Régen tanított, izgult az érettségizőktől, egész nyáron készült. Újraolvasta a kötelezőket, tanulta a tananyagot, utána nézett, aminek kellett. A tanévkezdő értekezleten is nagyon izgult, majd következett a megbeszélés a kollégáival. Amikor elmondta, mivel töltötte a nyarat, eleinte csak mosolyogtak rajta, majd fölvilágosították. Ez az iskola már régen nem az, mint ahová még ő járt. A gyerek nem olvas sem sokat, sem keveset, a tanártól azt várják, mesélje el a regényt, drámát – aztán diktálja le, mit kell

róla mondani. Ezt jelenti a tétel kidolgozása. Mint tapasztalhatta, kollégái igazat mondtak neki. És ez az ezredforduló idején történt. Azóta sok víz lefolyt a Tiszán, az akkori fiatalok mára fölnőttek, fontos állásban is van néhány közülük. Ha dörge-delemre számít valaki – csalódás. Én még érettségi után telefonáltam először, a könyvtárból, Édesanyámnak. Később pótoltam a lemaradást, de a mai fiatalok kütyük között, mobillal a kézben indulnak az életnek... Ma nem kell Tolsztoj sem. Az Európai Parlamentben sem.

– látja, hogy nézegetem a jövő évi horoszkópokat, megkérdi: Maga tényleg hisz a csillagokban? Őszintén kérdez, válaszolok. Évezredekken keresztül a csillagok állását kémlítették, ha a jövődöntő kedvezőtlen jeleket vélt – inkább elálltak a döntéstől... Julius Caesar is így cselekedett. Afrikában él egy kis törzs, a dogonok, furcsa, kupolás kunyhókat építettek mindig is. Ők a Szíriusz csillagkép felé mutogatnak, mint mondják, őseik onnan érkeztek... Mellékesen elég különös, de valós csillagászati ismereteik vannak az ottani bolygókról... Ez év december 21-én, naplemente után egy órával látható lesz nálunk az égen a csillagfény, amely a Jupiter és a Szaturnusz igen ritka közeli találkozására, olyannyira közeli, hogy egyetlen fényességgé olvadnak ilyenkor... Vajon ők világoltak akkor éjjel a pásztoroknak, elvezetve Betlehembe a háromkirályokat is? És ugyan miért éppen most, az idejű karácsonykor látogat hozzánk századok múltával e két csillag óriás fényessége? Nézem a hírportálon a csillagászok találta *szellemképeket*, amelyek kétségkívül létezők, csak éppen semmi magyarázatuk... Milyen egyszerű is észszerű, racionális ismeretekre és képzelgésekre osztani az égi képeket. Valójában még a gravitáció mibenlétét sem ismerjük... Most olvastam, úgy jó 27 millió évente összeomlik a földi élővilág. Eszembe jut a rabbik állítása: *Isten már többször megteremtette az embert, de nem tartotta meg...* Szóval meddig ér az ember? Felér már az égig, vagy még mindig rakjuk a köveket Babel tornyára? Mintha arra intenének a jelek, hogy ég és föld között lebegünk, de földlakók...

– „*Hogyan mondjam el Neked, amit nem lehet*” – hallom a réges-régi dalt... amikor még alig valamit tudtam a világról, a miénkről meg végképpen nem. De mégis mondani kellene, hogy valami súlyos teher nyomja a világot, amelyet „*tit-*

kos féreg foga rág...” Talán nem kéne ilyen költőien, mert a járvány látható, de ami belül van, a lelkekben – az rejtekező. Az újságban egyedül gubbasztó mamákról meg papákról írnak, tanyán élnek, legföljebb ha a tanyagondnok nyitja rájuk az ajtót. Nekik karácsonykor sem más. És a pannelben egyedül jobb? A lelkeség-szolgálatos mondja, karácsony után van náluk nagyüzem, sokan hívják őket megkönnyebbülve – túléltek ezt a próbatételt is, a szeretet ünnepét, és elmondják, mitől szabadultak. Családban jobb? Még ha parázsló gyűlöletet kell is elfojtani? Elnézni, apa berúgott megint, vagy csak egyikőjük izzik fehéren másikkal látásától... Az ötvenéves doktor, aki heti bontásban teszi el a millát meg a többet, de egyedül él emeletes házában, legföljebb ha macskáival... Másik anyukának három gyereke, három városban, egyik sem vele, ő sem férjével, nem is házasságban, de legalább nem egyedül... Ismét más: egykori sztárügyvédnek már évek óta nem mondják, ne igyál folyton – iszik ő anélkül is... És a beteg, akit ilyenkor hazaadnak, a másik majd százévesen az ágya meg az öt lépésre lévő budi világegyetemében él, régen nem lát, a rádió szól, meg a fohász – végy már magadhoz, Uram! Az a néhai asszony már megkönnyebbült, tán évtizedet töltött ágyában, a tévé távirányítóját nyomkodta éjszakánként, egyedül, belvárosi lakásában... Örülj a gyerekednek, legyen majd, aki veled marad, hogy még érezd, ideköt valaki. És néha segíts csak úgy, önzetlenül, ha alkalmad adódik. Mert az jó ám, melegséget ad ott belül. A mamát alig érthető szavakkal megkérdezte egy fiatal nő a megállóban, adna-e neki valami meleg ruhát, mert fázik. A néni nem hajtotta el, nem adott neki 100 forintot, együtt szálltak fel a buszra, majd az otthonánál a fiatal nő megvárta a lépcsőházban, és kapott egy csomagot. Kabát, bélelt cipő, nadrág – örömkönnnyekkel elszaladt. Hétköznapi volt, karácsony előtt.

– kész csoda, hogy egy görög feliratot tartalmazó tábla többé-kevésbé sértetlenül fennmaradt, melyen a következő szöveg olvasható: „*Krisztus Isten emlékére és nyugalma, aki elfogadta Ábrahám áldozatát, fogadja el szolgáló felajánlását, és bocsássa meg nekik a bűnökét. Ámen.*” Ábrahám talán már 100. évét is betöltötte, amikor álmában fölkeresték az Úr angyalai – teljesül könyörgése, fia születik! Felesége, Sára,

maga is hasonló korban, csak mosolygott a jövődőlésen. Még hogy fiút szül?! Büntetésül némasággal sújtotta a Teremtő. Amikor Izsák megszületett, szülei leborulva, földig hajolva köszönték csodáját az Úrnak. Ifjúvá serdült Izsák, mikor Ábrahám álmot látott, az angyal arra kérte, egy szülött fiát égő áldozatul (holokauszt) áldozza föl az Úrnak. Reggel hamar fölkelt, a máglyához, az égő áldozathoz szükségeseket Izsák hátára kötözve – megindultak az álmot teljesíteni. Mit élt át útközben apa és fia? Ki tudhatná az emberek közül? Ábrahám rettenetes érzésekkel küzdött, de ment teljesíteni álmát, mit parancsnak vett, s nem ingott meg hitében. Izsák atyja hű fia, teszi a dolgát. Bibliamagyarázók, töprenkedők között akad olyan, aki szerint Izsák egyenest büszkeséggel viseli sorsát, kiválasztva mártírnak... És már áll a máglyafa, Ábrahám emelné a kést, mikor angyal fogja le karját! Egy túskebokron fennakadt kost áldoznak fel... Jézus barmok közt született, jászolban. Isten egyszülött fiát küldi közénk bizonyítani, milyen fontos számára megváltani az embert. Jézust ugyan keresztre feszítik, de lelke legyőzi a halált, megjelenik tanítványainak. És most mitévő legyen az ember? Ami történik velünk, Isten akaratából van – vagy csak úgy történik? Ha meghív asztalához – életteddel felelsz.

– klasszikus magyar zenéket hallgatok a tévé közvetítésével, Brahms, Liszt, Kodály. Magyar táncok, magyar rapszódia, Hány János. Az jár a fejemben, vajon valamelyest ilyenek lennének, amilyenek ők mutatják. Létezik valami karakter, amely a magyarokra jellemző? Magyaroknak lenni az elmúlt századokban, kivált a 20.-ban, *kockázatosnak* bizonyult. Vajon a végzet kerülgette eleinket a két világháború idején, de legalább Trianonkor, vagy csak folyvást rossz lapot húztunk? Egy stúdióbeszélgetést idézek fel – az Emberemlékezet címűt. A 20. század legsikeresebb nemzete vagy inkább állama kétségtelenül Románia. Azért, mert – miért? Nagyobb darab földet, Erdélyországot kapta Trianonban, mint ami hazánk ma. A rendszerváltozás előtti, jó emlékezetű évtizedekben *a magyar uralkodó osztály* büntetéseként indokolták Magyarország eszelősséggel határos büntetésének mértékét... Romsics Ignác történész, a BBC History új főszerkesztője, egy, a magyar arisztokrácia elüldözésének, módszeres szédülésének történetéről szóló kisfilmben

kijelentette: ha újrakezdhetné pályáját, könnyen lehet, ezt a történetet vizsgálná. Persze, nagy út vezetett idáig, hogy ezt kimondja. Most folyóirata beköszöntőjét azzal kezdi: Hol a helyünk? Hová tartozunk? Ezer év után még mindig kérdezzük: Európába? A mór fejedelem honfoglalásunkkor spanyol földről üzenté, parancsba adta, a magyarokat ki kell irtani, amiként a derék germánok 907-ben meg is kísérelték – Trianon döntéshozói pedig jó követői voltak... De ez eddig nem sikerült nekik. *A magyar muzsikát* hallgatva nem tűnünk valami sztyeppe szörnyetegnek... Szent-séges Szűzanya, amint ezer évvel ezelőtt első királyunk könyörgött Tehozzád – *ne feledkezzél meg szegény magyarokról...* Fohászokunk ezer év után is...

– *Ez avégett történik, mondják ők, hogy / Jézus legyen az összekevert dolgok / megkülönböztetésének elsőszülött áldozata.* Ezt a nehéz mondatot választja C. G. Jung, a mögöttünk lévő, már-már robbanás előtti 20. század egyik szellemóriása, az emberi lélek magyarázója Aión c. könyvének mottójául. A görög szerző, akitől az idézet származik, Jézus történetét úgy értelmezi, mintha a Megváltó valami személyes dicsőséget keresne kereszthalálával. Bocsánat a kifejezésért – önmegvalósítana. Korunk hőse valóban ilyen célokat követ – látszani akar, világhírt akár csak egyetlen percre is, amikor mindenki rá figyel! A valódi világformálók azonban nem ilyenek. Teréz anya egy életen át szolgált példaadóan, miként Árpád-házi Szent Erzsébet és megannyi más áldozathozó. Jézus is tudta, mi következik – nem békés öregkor, hanem kínhalál. Bűne nem volt kevesebb, mint az *összekevert dolgok* szétválasztása, jó és rossz, erény és bűn másságának nyilvános megnevezése. Ez kegyetlen, népszerűtlen, mi több véres bosszút kiváltó szembeszegülés a fennállóval. Az ilyen ünneprontó magatartásra nincs bocsánat. Bulgakov regényében Jézust Pilátus afféle félnótásnak, ártatlan fantasztának tekinti. Kajafás főpap egyháza megölő ellenségének... Jézus korbáccsal úzi ki a kufárokat az Úr házából – nincs bocsánat. Babits meghátrálva magyarázza Jónás csalatkozását, hiszen bár tomboló indulattal prédikált Ninive pusztulásáról – Isten megkegyelmezett... *de, hogy mit rakott jobb s mit bal kezével* – csak az Úr választja széjjel...